

ההחלטה האחרונה: פרופ' דניאל כהנמן סיים את חייו מרצונו בשווייץ

כשנה אחרי מותו של זוכה פרס נובל בכלכלה, פרופ' דניאל כהנמן, מדווח "וול סטריט ג'ורנל" שהאיש שהקדיש את חייו לחקר קבלת החלטות, סיים אותם בהליך של התאבדות בסיוע רפואי בגיל 90. ימים ספורים לפני כן שלח הודעה אישית לקרוביו במייל: "זהו מכתב פרידה שאני שולח לחברים כדי לספר להם שאני בדרכי לשווייץ, שם יסתיימו חיי. אני לא מפחד מהמצב של אי-קיום. אני חושב על המוות כמו ללכת לישון ולא להתעורר"

אורן רייס|12:48 YNET 15.3.25

פרופ' דניאל כהנמן, זוכה פרס נובל בכלכלה לשנת 2002 ומי שהקדיש את חייו לחקר קבלת החלטות, קיבל לפני כשנה את ההחלטה הקשה בחייו. לפי "וול סטריט ג'ורנל" הוא סיים את חייו מרצונו בהליך של התאבדות בסיוע רפואי בשווייץ כשהיה בן 90. לפי הידוע, הוא לא סבל ממחלה קשה שהצדיקה המתת חסד בשלב שבו החליט על סיום חייו.

באמצע אותו חודש טס מניו יורק לפריז עם בת זוגו ברברה טברסקי, כדי להתאחד עם בתו ומשפחתה. הם בילו כמה ימים בטיולים ברחבי העיר, ביקרו במוזיאונים ובבלט. כהנמן, שחגג 90 באותו חודש, החל לשלוח הודעה אישית במייל מסביבות 22 במרץ לכמה עשרות הקרובים אליו ביותר. "זהו מכתב פרידה שאני שולח לחברים כדי לספר להם שאני בדרכי לשווייץ, שם יסתיימו חיי ב-27 במרץ". יום קודם לכן עזב כהנמן את משפחתו וטס לשווייץ - [בדרכו האחרונה](#). כהנמן התגורר בניו יורק מאז 2020 עם ברברה טברסקי, אלמנתו של פרופ' עמוס טברסקי שהיה שותפו למחקר לאורך השנים.

"אני חושב על המוות כמו ללכת לישון ולא להתעורר". פרופ' דניאל כהנמן

(צילום: אוהד צויגנברג)

כהנמן, מהוגי הדעות המשפיעים בעולם, היה פרופ' לפסיכולוגיה ומומחה לכלכלה התנהגותית באוניברסיטת פרינסטון, ומחבר רב המכר הבינלאומי "לחשוב מהר, לחשוב לאט", שפורסם לראשונה ב-2011. הוא בילה את הקריירה הארוכה שלו בחקר הפגמים והסתירות בקבלת החלטות אנושית. ג'ייסון צוויג מ"וול סטריט ג'ורנל" כתב כי "לפי רוב הדעות - אם כי לא לפי דעתו שלו - כהנמן היה עדיין בבריאות פיזית ונפשית סבירה כשבחר למות".

צוויג מספר על היכרותו ארוכת השנים עם כהנמן: "הכרתי את כהנמן כמעט שלושה עשורים, וביליתי שנתיים מרגשות ומתסכלות בעזרה לו במחקר, כתיבה ועריכה של 'לחשוב מהר, לחשוב לאט'. ב-2008, עברנו 'גירושי ספר', כאשר דני הרגיש שהוא צריך ללכת בדרכו שלו כדי לסיים את הספר - ואני הצטרפתי ל'וול סטריט ג'ורנל'. הפרידה שלנו הייתה ידידותית. עם זאת, בשנים שחלפו מאז, ראיינתי אותו באירועים על הבמה ובאופן קבוע עבור טורי ההשקעות שלי בג'ורנל. שמרנו על קשר תקופתי במייל ובטלפון. לא קיבלתי את המייל האחרון שלו, אם כי כמה אנשים שיתפו אותו איתי במהלך השנה האחרונה".

פרופ' כהנמן במייל האחרון: "גיליתי לאחר קבלת ההחלטה שאני לא מיוחד מהמצב של אי-קיום, ושאני חושב על המוות כמו ללכת לישון ולא להתעורר. התקופה האחרונה באמת לא

הייתה קשה, למעט צפייה בכאב שגרמתי לאחרים. אז אם חשבתם להרגיש צער עליי, אל תעשו זאת"

פרופ' דניאל כהנמן נולד בתל אביב. הוריו, יהודים אזורי צרפת, בחרו ללדת את בנם בארץ ישראל, ולאחר מכן שבו לצרפת. בזמן מלחמת העולם השנייה נעצר אביו על ידי שלטון הכיבוש הגרמני, אך שוחרר לאחר מכן, ועמו נמלטו בני המשפחה לאיזור "המדינה הצרפתית" (וישי), שם הסתתרו עד תום המלחמה. ב-1946, לאחר מות אביו, עלתה המשפחה (דניאל, אמו ואחותו) לארץ ישראל. כהנמן התחנך בתיכון בירושלים. את שרותו הצבאי עשה כעתודאי ובמסגרתו סיים לימודי תואר ראשון במתמטיקה ובפסיכולוגיה באוניברסיטה העברית בירושלים. לאחר שיחרורו מצה"ל יצא ללימודי דוקטורט בפסיכולוגיה באוניברסיטת קליפורניה בברקלי. ב-1961 שב לאוניברסיטה העברית והצטרף לסגל המחלקה לפסיכולוגיה.

ב-1969 החל כהנמן בעבודה פסיכולוגית מחקרית משותפת עם הפרופסור לפסיכולוגיה עמוס טברסקי. את עיקר תשומת הלב הקדישו השניים לתהליכי שיפוט אינטואיטיבי של בני אדם בנסיבות כלכליות. במחקרים שונים הצליחו השניים להוכיח כי קיימות סטיות עקביות בקבלת החלטות, בין שיקוליו של "האדם הרציונלי", שעליהם התבסס ועדיין מתבסס חלק ניכר מהתיאוריה הכלכלית, לבין שיקולי הנחקרים הלכה למעשה, שהיו הרבה פחות "רציונליים".

אין מוות מתוכנן טוב מזה

ב-1975 היגר כהנמן לקנדה והחל לעבוד באוניברסיטה של קולומביה הבריטית בוונקובר (University of British Columbia). במקביל עזב גם טברסקי את ישראל והחל לעבוד באוניברסיטת סטנפורד בארה"ב. במחקרם חשפו כהנמן וטברסקי כמה עקרונות שלפיהם נוטים בני האדם לקבל החלטות: "העדפת המצב הקיים", מול אפשרות לשיפור שכרוך בה חשש מסוים להרעה; "שנאת הפסד", שלפיה בני אדם מייחסים להפסד עלות כפולה מסיכוי לרווח באותו סכום עצמו; וכן "תוצא ההיצג" - ניסוח בעיית החלטה זהה במונחים חיוביים כחלופה אחת, ובמונחים שליליים כחלופה האחרת, יניע בני אדם להעדיף את ה"אפשרות" החיובית על השלילית, גם אם שתי החלופות זהות לחלוטין מבחינת הסיכוי לרווח או להפסד.

קיבל את מדליית פרס החירות מנשיא ארה"ב לשעבר ברק אובמה

(צילום: AP)

בשנת 2002 זכה פרופ' כהנמן בפרס נובל בכלכלה (שאותו חלק עם ורנון סמית'). בנימוקיה קבע ועדת הפרס כי כהנמן: "הניח את היסודות לשדה מחקר חדש. ממצאיו העיקריים קשורים להליך קבלת החלטות במצבי לחץ וחוסר ודאות, שבהם הראה כיצד החלטות של בני האדם (במצבי חוסר ודאות) שונות לחלוטין מאלה הנחזות על-ידי מודלים כלכליים סטנדרטיים. עבודתו השפיעה על דור שלם של חוקרים בתחומי כלכלה וכספים, והעשירה תיאוריות כלכליות באמצעות אבחנות מתחום הפסיכולוגיה הקוגניטיבית". ועדת הפרס הכירה גם בתרומתו המחקרית של טברסקי, אשר נפטר ב-1996, ועל כן לא היה זכאי לפרס. ב-2013 [קיבל את מדליית פרס החירות מנשיא ארה"ב לשעבר ברק אובמה](#).

חבריו ומשפחתו אומרים שבחירתו של כהנמן הייתה אישית טהורה. הוא לא תמך בהתאבדות בסיוע של אחרים ומעולם לא רצה להיתפס כמי שמקדם זאת. חלק מחבריו של כהנמן חושבים שמה שעשה היה עקבי עם המחקר שלו עצמו. "עד הסוף, הוא היה הרבה יותר חכם מרובנו", אמר פיליפ טטלוק, פסיכולוג באוניברסיטת פנסילבניה. "אבל אני לא קורא מחשבות. ההשערה הטובה ביותר שלי היא שהוא הרגיש שהוא מתפרק, קוגניטיבית ופיזית. והוא באמת רצה ליהנות מהחיים וציפה שהחיים יהפכו לפחות נעימים". טטלוק מוסיף: "מעולם לא ראיתי מוות מתוכנן טוב יותר מזה שדני תכנן".

באותו מייל אחרון לקרובים ביותר, כתב פרופ' כהנמן: "גיליתי לאחר קבלת ההחלטה שאני לא מפחד מהמצב של אי-קיום, ושאני חושב על המוות כמו ללכת לישון ולא להתעורר.

התקופה האחרונה באמת לא הייתה קשה, למעט צפייה בכאב שגרמתי לאחרים. אז אם חשבתם להרגיש צער עליי, אל תעשו זאת".